

“EL LLEVADOR DE PENES”

LEMA: Groucho

De debò que volen saber quin ha estat el meu viatge més extraordinari? M'afalaga que unes persones tan distingides com vostès em facin aquesta pregunta... He viatjat per mig món però els asseguro que l'indret més estrany que he vist mai és l'illa de les Perles. El nom d'aquesta illa no els hi diu res, oi? És ben normal perquè fa més de cent anys que no surt als mapes. Si tenen una mica de paciència els explicaré com vaig descobrir aquesta illa i per què hauria estat millor per tothom que no hi hagués posat mai els peus.

Abans de res han de saber que de jove vaig treballar com a intèrpret a la marina mercant. En aquella època jo encara conservava totes les dents i podia parlotejar un munt de llengües exòtiques... És clar que no les sabia escriure- no vaig estudiar a Oxford com la gent d'aquest saló magnífic- però podia comunicar-me amb els indígenes amb els que comerciàvem. Durant els meus viatges vaig aprendre un munt de llengües i dialectes. Què de quina època estic parlant? No els hi sabria dir amb exactitud... Va ser després de la derrota de Napoleó i una mica abans de la invenció dels vaixells de vapor.

Feia anys que navegava per Orient a bord del vaixell del capità Jenkins. Un home peculiar, aquest Jenkins... Un avantpassat seu es va fer famós perquè un espanyol insolent li havia arrencat l'orella esquerra. I per culpa d'aquesta mutilació, va esclatar una guerra entre Anglaterra i Espanya. No, no m'ho estic inventant, senyors... Ja ningú recorda aquesta guerra però poden consultar-ho als llibres d'història.

El cas és que el capità Jenkins que jo vaig conèixer tenia un caràcter trist i melancòlic... Alguns mariners deien que l'origen del seu mal va ser la mort de la seva família. El capità havia combatut a la flota francesa per mig món i quan per fi va poder tornar a casa seva, a Gal·les, es va assabentar que la seva dona i la seva filla acabaven de morir de còlera. Des d'aquell dia, en Jenkins va perdre el gust per la vida.

Després de la guerra contra els francesos, els mars gaudien d'una certa pau i molts homes com el capità Jenkins van abandonar la Royal Navy i van començar a treballar per la Companyia de les Índies Orientals. Aquesta empresa privada tenia el monopoli del comerç britànic amb Àsia. El seu negoci més rentable era cultivar opi a l'Índia i després vendre'l als xinesos. Oh, distingit públic, no em mirin així... A tothom li agrada beure té, oi? Doncs aquestes fulles precioses provenen de la Xina. I als pobres xinesos bé que els havíem d'oferir alguna cosa a canvi, oi? Així funciona el comerç. Nosaltres pagàvem el

seu té amb drogues. És una qüestió d'oferta i demanda. I a ningú li importava un rave enverinar a milers de xinesos si d'aquesta manera nosaltres guanyàvem un munt de diners. Però, si us plau, deixem de banda el sentimentalisme i continuem la meva història...

El viatge del que els hi volia parlar ja va començar malament. Després de fer una escala a Singapur i travessar l'estret de Malacca vàrem patir l'assetjament de pirates japonesos. Oh, eren unes criatures d'una ferocitat impressionant! Si vostès poguessin escoltar els seus udols... Aquella púrria sabia perfectament que els nostres vaixells anaven carregats de mercaderies molt valuoses. La persecució va durar dies sencers. Mai havia vist tanta tenacitat per capturar una nau. Potser creien que les nostres bodegues estaven plenes d'or o d'espècies. O potser els pirates ens perseguïen amb tanta desesperació justament perquè sabien que transportàvem opi... En tot cas, ni el cansament, ni la set, ni les tempestes o els tifons tan propis d'aquella regió, no els aturaven. Fins i tot el capità Jenkins, que tenia un caràcter fred i apàtic, se'l començava a veure nerviós.

Les maniobres de distracció ens van fer desviar-nos de la nostra ruta habitual. Recordo que ens trobàvem en algun lloc entre l'illa de Hainan i el port portuguès de Macau quan vàrem distingir a l'horitzó una illa que no sortia a les nostres cartes de navegació. Allò no ens va sorprendre gaire perquè al mar de la Xina hi ha moltes illes minúscules i els cartògrafs d'aquella època no eren tan precisos com els d'ara. Però hi havia una altra cosa que ens va impactar molt. A mesura que ens acostàvem a l'illa misteriosa, els pirates japonesos deixaven de seguir-nos...

Aquell canvi d'actitud dels pirates, després de tants dies de persecució, ens resultava inexplicable. Els homes de la tripulació no sabien si saltar d'alegria o cagar-se de por. Oh, prego a les senyores de la sala que perdonin pel meu llenguatge! Vostès ja saben que els mariners són una gent molt supersticiosa... Per la meva banda, vaig començar a lligar caps i vaig anar a trobar el capità Jenkins i els altres oficials. Després de les salutacions de rigor els hi vaig suggerir que aquella illa, que no apareixia als mapes i que els pirates evitaven com la pesta, podia tractar-se de la mítica illa de les Perles.

- Au va senyor traductor, no ens faci perdre el temps...- em va dir el capità fastiguejat-. Això només són llegendes xineses.

Malgrat tot, un jove oficial es va mostrar interessat per les històries exòtiques. Es veia d'una hora lluny que aquell jove pertanyia a una bona família i que no tenia gaire experiència marítima. La resta d'oficials es van afegir a la seva petició, amb un goig evident, com si jo fos una mena de xaman o un narrador de contes. El capità va sospirar d'avorriment però em va fer un gest perquè buidés el pap i digués tot el que sabia sobre

l'illa de les Perles.

En aquella època, als molls del port de Canton, circulaven tota mena d'històries fantàstiques. Hi havia mariners vells i alcoholitzats que explicaven a qui els volgués escoltar, que quan eren joves van conèixer una illa molt rica al sud de la Xina. L'anomenaven l'illa de les Perles per l'abundància d'aquestes pedres precioses que es trobaven a les seves aigües. Deien que fins i tot els pescadors més miserables d'aquesta illa eren tan rics com els aristòcrates europeus. A més, el clima de l'illa era suau i la seva vegetació abundant i luxuriosa. Podríem dir que era un dels indrets més paradisiàcs de la terra. Però per alguna raó estranya que no vaig acabar d'entendre- he de confessar que la meva comprensió del xinès cantonès mai ha estat tan bona com la del mandarí-, els déus van decidir castigar l'illa de les Perles. En pocs anys els pous es van assecar, les plantes es van morir i l'aire es va tornar irrespirable. Va caure una maledicció damunt l'illa i els habitants que no van fugir de la regió van acabar morint per enverinament. Els savis orientals van entendre que els déus no volien que els homes visquessin a l'illa de les Perles i el mateix emperador de la Xina va decretar que esborressin aquella illa maleïda de tots els mapes.

Alguns oficials britànics del nostre vaixell es van posar una mica nerviosos per la llegenda. Però el capità Jenkins va dir que si l'home blanc era l'amo i senyor del món era precisament perquè nosaltres només creiem en la ciència i la raó. Va sortir a coberta i va ordenar que ens dirigíssim a l'illa que no sortia als mapes. Va dir que si els pirates japonesos eren tan estúpids com per tenir por de supersticions, nosaltres ho aprofitàrem per fugir.

A mesura que ens acostàvem a l'illa l'aire era cada vegada més fastigós. Vàrem veure unes muntanyes pelades, com si acabessin de patir un incendi, i uns penya-segats estranys que semblaven d'un altre planeta. Finalment vàrem fondejar el vaixell a un port natural. Per allà no es veia un ànima així que el capità va triar uns quants mariners perquè exploressin l'illa. Després em va mirar als ulls i va dir sense gota d'emoció que el grup necessitaria un intèrpret per si es creuaven amb algun salvatge. Evidentment ni jo ni cap dels altres mariners "voluntaris" no teníem cap interès en posar els peus en aquella illa repugnant. Per això a tots ens va sorprendre molt que el capità Jenkins ens acompanyés per dirigir l'expedició. Recordo que quan ens trobàvem a la barca, mentre els mariners remaven de mala gana en direcció a l'illa, vaig veure per primera vegada que el capità Jenkins dibuixava un somriure d'emoció. Encara avui no els hi sabria dir quina lògica retorçada guiava els seus actes... Potser les persones que ja no tenen res a perdre només

volen combatre l'avorriment i la rutina.

Un cop a la platja, vàrem veure que la sorra era negra i tenia la textura de la cendra. L'illa gairebé no tenia vegetació, només hi creixien unes males herbes d'aspecte malaltís. Quan ens vam endinsar terra endins vam trobar algunes carcasses d'arbres morts. Els nostres homes van tallar una mica de llenya però la fusta estava totalment podrida. De l'escorça dels arbres brollava un líquid negre que feia una pudor pitjor que les clavegueres o les fàbriques de cuir. Els vapors de l'illa es ficaven al nas i ens provocaven nàusees.

Suposo que per vostès- que ara es troben asseguts còmodament en aquest saló tan distingit, escoltant les històries d'aquest pobre vell- deu ser molt complicat imaginar un indret com l'illa de les Perles... Diguem que al llarg de la meua vida he conegut els aiguamolls infectes on només hi viuen les tribus caníbals, he vist els illots de mala mort on les autoritats abandonen els leprosos i els delinqüents... Però cap paratge, per fatigós que sigui, no es pot comparar amb l'illa de les Perles.

Durant les hores que vam explorar aquella illa no vam sentir cap ocell i no vam veure animals que poguéssim caçar. Només hi havia insectes i algun llangardaix. Tampoc vam trobar fruites, vegetals ni res comestible. I pel que fa a l'aigua... Sí que vam veure algun rierol i alguna bassa però aquelles aigües eren encara més tèrboles que les del riu Tàmesi. Cap de nosaltres va gosar beure'n ni una gota. En definitiva, en aquell infern resultava impossible aconseguir provisions.

Però el pitjor encara estava per arribar. Quan ens disposàvem a tornar al vaixell vàrem descobrir un grup de criatures que s'arrossegaven per unes herbes altes i marronoses. Al acostar-nos vam comprovar que aquells animals eren, en realitat, persones. Unes persones estranyes, això sí, com si estiguessin a mig camí entre els homes i les bèsties salvatges. En qualsevol cas, tan bon punt els desconeguts ens van veure van fugir com gossos espantats. No vàrem trigar gaire a descobrir horroritzats que aquelles criatures salvatges estaven devorant el cadàver d'una dona!

El capità Jenkins ens va ordenar que preparéssim les armes i que estiguéssim a l'aguait. Un mariner escocès que sovint feia les tasques d'explorador va examinar els senyals i va dir que els caníbals anaven tots descalços i que eren un grup de sis persones. Els peus dels salvatges no eren diferents dels nostres. El capità Jenkins ens va ordenar seguir les petjades fins que veiéssim el seu poblat.

- Si hi ha coses de valor en aquesta illa del dimoni només es poden trobar allà.

Les petjades dels caníbals ens varen portar a una mena de ciutat mig derruïda. Tots vàrem quedar parats. Els edificis, malgrat que feia anys que semblaven abandonats, eren

molt més elaborats del que havíem imaginat. Algunes d'aquelles construccions no tenien res a envejar a les ruïnes gregues o romanes. Però mentre contemplàvem els edificis en ruïnes uns salvatges se'ns van llençar al damunt com bèsties assedegades de sang.

Per sort els nostres rifles ens van permetre de rebutjar el seu atac. No m'allargaré gaire però els vàrem vèncer fàcilment. La majoria dels salvatges van morir o van fugir però encara vam poder capturar un presoner. L'individu tenia un aspecte feréstec i desagradable però parlava el mateix dialecte cantonès que es parla al sud de la Xina. Jo li vaig preguntar si a l'illa hi havia algun tresor però el salvatge es negava a respondre'm. Finalment el capità Jenkins, que coneixia molt bé els horrors de la guerra i sabia com fer xerrar als presoners, va aconseguir que el xinès ens portés a un palau. Després va morir per les ferides provocades durant l'interrogatori.

Vàrem entrar en aquell palau fastuós però en ruïnes. Sens dubte era l'edifici més gran de l'illa i més tard vàrem saber que era el palau del cacic del poble. Allà ens estava esperant una dona xinesa molt vella. Sí, ho han escoltat bé... La persona més important d'aquella illa era una dona. L'anciana duia un quimono que ens va deixar a tots bocabadats. Era la mena de vestit de seda que acostuma a portar la noblesa de la dinastia Qing. El color del quimono es veia gastat però el vestit conservava la seva elegància imperial. L'última cosa que esperàvem trobar en aquella illa de caníbals era una dona vestida amb una roba tan exquisida. La vella, tot i desdentada, tenia les maneres d'una princesa oriental i va accedir a parlar amb nosaltres sense necessitat de torturar-la. Ja es veia que teníem al davant algú acostumat a manar. Jo em vaig dedicar a traduir les seves paraules el millor que vaig poder.

- El meu nom és Mei Wen- es va presentar la vella amb molta sang freda-, sóc la filla de l'antic governador de l'illa de les Perles. Feia temps que esperava que vingués algú a robar-me el llevador de penes. Però no pensava que serien una colla de bàrbars d'Occident..
- Però què s'empatolla la vella sonada?- es va estranyar el capità Jenkins i després em va ordenar que li preguntés què era allò del llevador de penes.

La vella ens va parlar del seu tresor més preuat però ni jo ni la resta d'homes no havíem escoltat mai res sobre un llevador de penes. Segurament hauria estat millor per tothom que aquella dona hagués callat però la solitud, o potser la demència, la van empènyer a mostrar-nos una andròmina estranya.

- Mireu, colla de bàrbars, això és un autèntic llevador de penes!- ens va dir la vella com si allò fos una relíquia religiosa-. És l'últim exemplar que queda al món!

En realitat el llevador de penes no tenia res d'espectacular. Es tractava d'un aparell de vidre, a mig camí d'una injecció i d'un instrument de tortura. Els homes de la tripulació, que esperaven trobar un objecte fabulós, d'or massís, es van mostrar decebuts. Però el capità Jenkins, que feia anys que patia el que avui s'anomena depressió, va demanar a la vella què ens expliqués que tenia d'especial el llevador de penes.

Mei Wen va dubtar uns segons i després va començar a xerrar. Com tots els vells, en el fons es moria de ganes que la gent escoltés les seves històries.

- Han de saber, pobres ignorants, que jo em vaig criar dins de les muralles de la Ciutat Prohibida. La meva família era originària de Manxúria, no gaire lluny de Beijing i el meu pare era un home important a la cort. Per tots els seus mèrits va ser nomenat governador de l'Illa de les Perles i per això la meva família va venir a aquesta illa. Em poden creure si els dic que quan jo era petita tot això era molt diferent! L'Illa de les Perles era coneguda com una de les províncies més boniques i més riques de tot l'Imperi. Els habitants de l'illa, els caníbals que han vist fa una estona, eren una gent amable i servicial...

>> Tothom pensava que el meu pare, el governador, era un home molt afortunat. Però en realitat les ombres de la tristesa vivien al seu interior. Sempre havia tingut un caràcter introvertit però els últims anys la situació havia anat degenerant. Era com si la foscor i l'apatia es fessin cada vegada més fortes dins del seu cap. El meu pobre pare havia perdut les ganes de viure. Es passava la major part del dia estirat al llit i no volia parlar amb ningú. La meva mare, que darrerament dirigia l'illa com si fos la governadora, es va afartar de la melancolia del seu marit i va convocar als millors metges, alquimistes, científics i bruixots de la província. Les seves ordres van ser molt clares: havien de trobar com fos una cura pels mals que turmentaven l'ànima de mon pare.

>> Oh, vostès no saben les coses que es poden aconseguir si es barregen la ciència i la màgia negra... Quan aquestes dues branques del coneixement s'uneixen... El resultat és monstruós però sublim... I aquí en poden veure el resultat!

L'aristòcrata xinesa ens va explicar com funcionava el llevador de penes. El mecanisme no era gaire complicat. S'introduïa una agulla finíssima per una orella fins a arribar al cervell, que segons els científics xinesos és on es troba l'ànima humana, i després només calia retirar molt suaument i amb molt de compte el pistó de la xeringa. La vella ens va assegurar que d'aquesta manera el llevador de penes podia xuclar tots els mals que tenim al cap. Segons ella, aquell objecte, que barrejava ciència i màgia negra,

permetia alliberar-nos de les pors que ens afligeixen.

Un mariner irlandès va dir que tot allò era bruixeria oriental. Si el capità no l'hagués aturat li hauria tallat el cap a la vella.

- Ah, vostè és el líder dels estrangers- va dir Mei Wen i després jo vaig traduir les seves paraules-. Puc percebre tot el dolor que porta a dins... Vostè ha patit molt en aquesta vida...
- No s'equivoca. La meva dona i la meva filla van morir fa anys.
- Doncs jo el podria ajudar. Si vol en cinc minuts tot el seu patiment s'haurà esvaït. El llevador de penes es capaç de xuclar el dolor que ha arrelat dins seu. L'arrancarem i l'expulsarem del seu cap. No tingui por de l'agulla... Ja he fet aquesta operació moltes vegades.
- Jo no tinc por de res i menys d'una vella boja com vostè...

Feia anys que pel capità la vida tenia un gust amarg. Recordo que ens va mirar amb la cara d'un home que no tenia absolutament res a perdre. La intervenció va ser molt ràpida, com havia dit Mei Wen. El capità es va estirar a terra i, amb una gran delicadesa, la vella li va clavar l'agulla de l'aparell, que era tan fina com un fil de seda. Després va succionar la porqueria que enterbolia la ment del capità. Vam veure que l'interior d'un objecte de vidre s'omplia d'un material negre i viscos com el quitrà.

- El vostre amo ja està curat- em va dir la vella xinesa-. D'aquí un moment recuperarà la consciència. Ara només cal netejar l'aparell i desfer-se de tota aquesta brutícia. Voleu que després faci el mateix amb la resta d'homes? Us asseguro que no hi ha res millor al món...

Tots ens vàrem negar. Hi havia alguna cosa en aquell aparell que ens feia posar la pell de gallina. Però la vella va insistir en "ajudar-nos" i, quan se'ns va acostar, el mariner irlandès va aprofitar que el capità s'havia desmaiat per matar a la vella.

Uns minuts després el capità Jenkins es va despertar i tots vàrem notar el canvi. Semblava que tinguéssim davant a un altre home. El seu posat dur i cínic s'havia transformat en un somriure net i sincer. Fins i tot li havien desaparegut les arrugues del front i els seus ulls ja no es veien tristos ni enfonsats.

- Com es troba capità?
- Mai m'havia sentit millor. Aquest aparell és fantàstic! Tots els meus problemes han desaparegut... M'he alliberat de les tenebres, cavallers! No sabia com explicar-ho... El món es veu diferent. És com tornar a ser un nen...

Malgrat el seu estat de pau i harmonia, el capità Jenkins es va adonar de seguida

que la vella xinesa, la dona que l'havia alliberat dels seus turments, jeia morta a terra. L'irlandès es va posar molt nerviós i va dir que la vella ens havia atacat mentre ell estava inconscient. Es veia d'una hora lluny que tot allò eren excuses. En circumstàncies normals el capità Jenkins l'hauria fuetejat fins a arrencar-li la pell però, en aquells moments, semblava que res podia afectar el seu benestar. Sense demanar més explicacions, el capità ens va ordenar- ens va suggerir de fet- que abandonéssim l'illa de les Perles.

- Ah, i no oblideu el llevador de penes...

A la sortida del poble vam veure alguns camps que semblaven llaurats. No m'imagino quina mena de verdures o hortalisses podien créixer en aquella terra maleïda. Però malgrat tot em vaig sentir una mica alleugerit al veure els camps. El món rural es resistia a morir malgrat tot. De camí al vaixell vàrem veure que alguns dels salvatges que havien sobreviscut a la lluita ens seguien. La veritat és que no tenien una actitud agressiva. Potser volien venir amb nosaltres, ara que la vella matriarca havia mort. Però els homes de l'expedició estaven molestos perquè a l'illa no hi havien trobat pedres precioses i van començar a disparar als salvatges per divertir-se. Oh, no em mirin així, senyors! Aquestes coses passen a les colònies. Allà els homes fan coses que mai gosarien fer a Anglaterra.

Un cop al vaixell, vàrem llevar l'àncora i cap de nosaltres va tornar a posar els peus a l'illa de les Perles. Els mariners que s'havien quedat a coberta de seguida es van adonar que el capità Jenkins havia tornat diferent de l'expedició però no van dir res. Suposo que preferien el caràcter tranquil del nou capità que l'home llunàtic, trist i venjatiu que havien conegut. És clar que uns anys després la tripulació es va amotinar justament perquè el trobaven massa tou i ens varen abandonar a una illa deserta. Però això ja és una altra història...

L'illa de les Perles només era una taca a l'horitzó quan el capità Jenkins em va convocar a un racó discret de la popa. Em va preguntar pel que havia dit la vella xinesa mentre ell estava inconscient. Només havien passat unes hores de la nostra estada a l'illa però els records se'm barrejaven confusos com quan ens acabem de despertar d'un somni. La nostra expedició a l'illa tenia un aire irreal, com si fos el producte d'una al·lucinació. Però quan el capità em va mostrar el llevador de penes em vaig convèncer que tot allò havia succeït realment.

Li vaig explicar al capità el que m'havia dit la vella sobre netejar l'aparell i buidar la porqueria abans de tornar-lo a utilitzar. El capità va abocar aquella substància viscosa al mar i vàrem veure com es formava una taca negra a l'aigua. La brutícia s'anava estenent cada vegada més i desprenia una ferum insuportable. Aviat vàrem veure una gran quantitat

de peixos que apareixien morts a la superfície de l'aigua.

El capità semblava avergonyit per haver provocat aquell desastre, com un nen a qui han enxampat fent una marranada. Però després va llençar un discurs per justificar-se. Deia que el benestar dels homes era més important que una mica de brutícia al mar i quatre peixos morts... Jo tenia els ulls clavats a la taca i finalment ho vaig entendre tot.

- El llevador de penes, és clar! Tot allò que explicava la llegenda... La maledicció no va ser un càstig dels déus. La degradació de l'illa la van provocar els homes!
- M'està dient que totes les coses horribles que hem vist a l'illa... va ser culpa d'aquest petit aparell?- va somriure el capità-. Au va, s'ha begut l'enteniment...
- Però vostè ja ha vist el que ha passat quan ha buidat el llevador de penes! I això només són els residus d'un sol ús... Ara imagini centenars de persones utilitzant-lo durant anys... Des de l'època que el pare de Mei Wen era el governador. Pensi en tota la merda que deuen haver abocat a la terra, al mar... Per això s'ha mort l'illa de les Perles!

El capità Jenkins va romandre uns minuts en silenci, observant aquell misteriós aparell. El cel es tenyia de vermell i ja no es veia la taca fastigosa. Havia refrescat i el vent em glaçava la pell.

- Creu que els científics anglesos podrien copiar aquest aparell? Potser el podríem comercialitzar i vendre'l a gran escala. Què li sembla? Estic convençut que milions d'uropeus el voldrien comprar...
- No digui bestieses, capità! El que hem de fer és destruir-lo! No se n'adona que això que diu seria terrible per la natura, pels boscos, pels animals...?
- Està exagerant, amic meu. D'acord, potser sí que el paisatge d'aquesta illa es va malmetre per aquest objecte. Però era una illa molt petita... Vostè ha viatjat. Sap que el món és molt gran. No crec que l'acció de l'home pugui afectar a tot el planeta.
- Però... No m'ho puc creure! Ja ha vist tota la degradació i la taca del mar i...
- Miri, li proposo un tracte- em va tallar el capità-. Un cop que arribem a Anglaterra ens repartirem el negoci. Només vostè i jo. Aquest producte ens pot fer milionaris! Serem rics, molt més que amb el comerç d'opi o de té! Reflexioni uns minuts.

M'agradaria dir que em vaig negar a la proposta del capità Jenkins. Que vaig ser prou valent per arrencar-li el llevador de penes de les mans i llençar-lo al mar. Però vostès ja saben com continua aquesta història... El llevador de penes s'ha convertit en el producte més venut del segle. Tothom l'utilitza per alliberar-se dels seus problemes i tenir una vida

més agradable.

A vegades penso que el nostre món està condemnat. Que la situació ja no es pot arreglar. I jo en sóc responsable.